

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2009, sp. zn. 25 Cdo 2193/2006, ECLI:CZ:NS:2009:25.CDO.2193.2006.1

Číslo: 100/2009

Právní věta: Vymáhat pohledávku sám svým jménem „na účet“ někoho jiného znamená sice, že jde o vymáhání ve prospěch této jiné osoby, avšak do rukou vymáhajícího, který také plnění od dlužníka sám přijímá, a tímto plněním zaniká pohledávka a dluh.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.01.2009

Spisová značka: 25 Cdo 2193/2006

Číslo rozhodnutí: 100

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Postoupení pohledávky

Předpisy: § 524 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 530 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 25. 1. 2005, ve spojení s doplňujícím usnesením ze dne 16. 6. 2005, uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 1 114 275 017 Kč s 18% úrokem z prodlení z částky 1 236 284 000 Kč za dobu od 6. 3. 1997 do 11. 9. 1998 a 18% úrokem z prodlení z částky 1 114 275 017 Kč za dobu od 12. 9. 1998 do zaplacení s tím, že plněním P. banky, a. s. - v likvidaci, společnosti U., s. r. o., a dalších ve výroku uvedených osob zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost žalované České republiky; zároveň rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že notář JUDr. R. H. sepsal dne 3. 3. 1997 notářský zápis, který neobsahoval všechny zákonem požadované náležitosti, a v důsledku toho došlo k neplatnému zvolení V. F. do funkce předsedy představenstva CSF., a. s., jenž neoprávněně změnil podpisové vzory k účtům a následně z nich převedl značně vysoké peněžní částky do zahraničí. Žalobkyně jako postupitel uzavřela dne 12. 3. 2004 se společností N. jako postupníkem smlouvu o postoupení pohledávky vůči dlužníkovi P. bance, a. s. v likvidaci, a případným dalším společně a nerozdílně zavázaným dlužníkům ve výši 1 114 275 017 Kč s příslušenstvím za úplatu ve výši 650 000 000 Kč, a strany smlouvy se též dohodly, že postupitel bude namísto postupníka ve smyslu § 530 odst. 1 obč. zák. svým jménem a na své náklady vymáhat pohledávku na náhradu škody z důvodu nesprávného úředního postupu vůči státu, který může být uznán solidárním dlužníkem spolu s P. bankou s tím, že v případě úspěchu ve sporu se státem náleží postupiteli celé přisouzené a vymožené plnění, a to i nad rámec sjednané úplaty za postoupení. Dne 30. 11. 2004 společnost N. písemně stvrdila, že požádala žalobkyni podle § 530 odst. 1 obč. zák., aby jako postupitel svým jménem a na její účet vymáhala nárok na náhradu škody vůči

České republice. Soud dovedl, že stát podle zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, odpovídá za nesprávný úřední postup notáře, který při sepisování předmětného notářského zápisu porušil ustanovení notářského řádu. Protože shledal, že byly splněny podmínky odpovědnosti státu za škodu v příčinné souvislosti s vadností notářského zápisu i s chybným postupem Ministerstva financí v oblasti státního dozoru nad kapitálovým trhem, žalobě vyhověl.

K odvolání žalované M ě s t k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 22. 11. 2005, ve znění opravného usnesení ze dne 14. 12. 2005, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu v plném rozsahu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně je postupitelem peněžité pohledávky za dlužníkem P. banka, a. s. v likvidaci, která vznikla z titulu náhrady škody neoprávněným odčerpáním peněžních prostředků z účtů. Nárok na náhradu škody ve výši 1 114 275 017,70 Kč s příslušenstvím byl žalobkyni přiznán rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 3. 2003 i vůči společnosti U., s. r. o., která je povinna nahradit škodu solidárně s P. bankou, a. s. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně neshledal věcnou legitimaci na straně žalobkyně, když dospěl k závěru, že žalobkyně coby postupitel není podle § 530 odst. 1 obč. zák. aktivně legitimována k vymáhání předmětné pohledávky „pro sebe“, neboť postoupenou pohledávku může sice postupitel na žádost postupníka vymáhat svým jménem, avšak pouze „na účet postupníka“, takže postupitel nemůže požadovat, aby pohledávka byla přiznána jemu, ale toliko přímo postupníkovi. Proto rozsudek soudu prvního stupně, aniž se zabýval opodstatněností uplatněného nároku, změnil tak, že žalobu zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že není aktivně legitimována ve sporu, neboť je-li postupitel postupníkem požádán dle § 530 odst. 1 obč. zák., aby pohledávku nadále vymáhal svým jménem, je postupitel aktivně legitimován k podání žaloby a k vymáhání nároku a může žádat, aby bylo žalovanému uloženo plnit přímo jemu. V této souvislosti poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. [32 Odo 635/2003](#). Vypořádání vymoženého plnění mezi postupníkem a postupitelem je pak věcí jejich dohody. Uvádí, že bylo doloženo, že pohledávku vymáhá postupitel s odkazem na § 530 odst. 1 obč. zák., a to na účet postupníka, tedy k jeho tíži, neboť poskytnutím plnění postupiteli zaniká pohledávka postupníka. Navíc v daném případě nebylo ve smyslu § 526 odst. 1 obč. zák. postoupení pohledávky dlužníkovi oznámeno ani prokázáno, takže nemohlo dojít ke změně aktivní legitimace k vymáhání pohledávky v soudním řízení. Pokud odvolací soud dospěl k závěru, že žalobní tvrzení neodpovídají § 530 odst. 1 obč. zák., bylo jeho povinností žalobkyni podle § 118a odst. 1, 2 o. s. ř. poučit, jakým způsobem má doplnit skutková tvrzení ohledně požadovaného plnění. V tom dovolatelka spatřuje vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř. (rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování) dovolatelka uplatňuje ve vztahu ke zjištění odvolacího soudu o obsahu postupní smlouvy, kdy v rozporu se zněním smlouvy odvolací soud uvedl, že smlouva neobsahuje ujednání o vymáhání pohledávky postupitelem. Dovolatelka zdůrazňuje, že odvolací soud se nezabýval opodstatněností uplatněného nároku, tedy tím, zda škoda vznikla a zda se tak stalo v důsledku nesprávného úředního postupu žalovaného. Navrhla, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc mu byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí.

Žalovaná se ve vyjádření k dovolání plně ztotožnila s rozhodnutím odvolacího soudu.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu ustanovení § 241 o. s. ř., věc projednal podle ustanovení § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné. Zrušil proto rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru o nedostatku aktivní věcné legitimace žalující společnosti v tomto sporu; s tímto právním názorem odvolacího soudu dovolatelka nesouhlasí.

Otázka aktivní věcné legitimace řeší, zda žalobce je podle hmotného práva nositelem tvrzeného práva, tedy zda je účastníkem právního vztahu, o nějž v řízení jde.

Podle § 524 odst. 1 obč. zák. věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému. Podle § 526 odst. 1 obč. zák. postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli. Podle § 530 odst. 1 obč. zák. na žádost postupníka může postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526), může postupitel pohledávku vymáhat pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním.

Věřitel, který smlouvou podle § 524 odst. 1 obč. zák. postoupil svou pohledávku jinému (postupníkovi) a toto postoupení pohledávky oznámil dlužníkovi nebo bylo postupníkem dlužníkovi prokázáno, ztrácí oprávnění vymáhat pohledávku na dlužníkovi. Od tohoto okamžiku je dlužník povinen plnit postupníkovi namísto svému dosavadnímu věřiteli (tj. postupiteli). Výjimku zakládá ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák., které – za splnění předepsaných podmínek – dává postupiteli možnost vymáhat postoupenou pohledávku „svým jménem na účet postupníka“, jestliže ho o to postupník požádá, a to jen v případě, že pohledávku současně nevymáhá postupník a že je dlužníkovi prokázán souhlas postupníka s vymáháním dluhu postupitelem.

Ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák. upravuje věcnou legitimaci k vymáhání postoupené pohledávky tím, že dává postupiteli možnost vymáhat pohledávku svým jménem na účet postupníka. Jde v podstatě o zvláštní případ nepřímého zastoupení, při němž postupitel vymáhá pohledávku svým jménem a je oprávněn podat žalobu, v níž požaduje, aby dlužník plnil přímo jemu, a je oprávněn plnění od dlužníka přijmout; po přijetí plnění od dlužníka je povinen veškeré takto získané užítky předat postupníkovi, není-li ujednáno jinak. Jedná se o dva rozdílné závazkové vztahy, s odlišnými stranami i obsahem práv a povinností: vztah postupitele a postupníka a vztah postupitele a dlužníka (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. [32 Odo 635/2003](#)).

Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu je založena na nesprávném právním názoru na výklad pojmu „na účet postupníka“, jak je uveden v § 530 odst. 1 obč. zák. Vymáhat pohledávku sám svým jménem „na účet“ někoho jiného znamená sice, že jde o vymáhání ve prospěch této jiné osoby, avšak do rukou vymáhajícího, který také plnění od dlužníka sám přijímá, a tímto plněním zaniká pohledávka a dluh dlužníka. Na rozdíl od smlouvy ve prospěch třetího (§ 50 obč. zák.), která zakládá oprávnění třetí osoby (jakožto nového věřitele) vymáhat od dlužníka pohledávku (od okamžiku, kdy tato třetí osoba projeví se smlouvou souhlas), v případě dle § 530 odst. 1 obč. zák. vymáhání „na účet postupníka“ nezakládá novému věřiteli (potuspníkovi) oprávnění k vymáhání pohledávky svým jménem, ale ani k tomu, aby dlužník byl povinen plnit přímo jemu (k jeho rukám). Dohoda dle § 530 odst. 1 obč. zák. znamená pro postupitele nejen oprávnění pohledávku vymáhat, ale i plnění od dlužníka přijmout. Při nepřímém zastoupení je zástupce oprávněn přijmout plnění od dlužníka, je oprávněn žádat soud, aby pohledávka byla přiznána přímo jemu, a plnění pak je povinen převést na zastoupeného. Znamená to, že oprávnění k výkonu práva náleží osobě odlišné od toho, kdo je z hmotněprávního hlediska nositelem vymáhaného práva.

Ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák. zakládá aktivní legitimaci postupitele ve vztahu k dlužníkovi při

vymáhání postoupené pohledávky poté, co bylo postoupení dlužníkovi oznámeno či prokázáno (srov. § 526 obč. zák.). Po oznámení či prokázání postupu je totiž dlužník v důsledku změny věřitele povinen plnit pouze novému věřiteli, tj. potupníkovi.

Odvolací soud, který posuzoval aktivní legitimaci žalobkyně z hlediska ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák. a aniž se zabýval všemi předpoklady aplikace tohoto ustanovení, dovedil, že žalobkyně v pozici postupitele nemůže vymáhat postoupenou pohledávku „pro sebe“, rozhodl ve věci na základě nesprávného právního názoru.

Je tedy zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení a dovolatelem uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je naplněn. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).